

Z VEDECKÉHO ŽIVOTA

Literárne akcenty na tému imitácia – alúzia – plagiát

Literatúra, reprezentovaná množstvom textov rôznej umeleckej hodnoty, poskytuje priestor na diskusiu o problémoch na prvý pohľad zrejmých, no napriek tomu neprebádaných. Aj z tohto dôvodu sa z iniciatívy Katedry slovenskej literatúry Filozofickej Fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre uskutočnil 18. septembra 2013 prvý ročník medzinárodnej konferencie s názvom *Literárne akcenty I.* Sympóziu, ktorého sa zúčastnili literárni vedci referujúci na tému imitácia – alúzia – plagiát, bolo zároveň jedným z úvodných podujatí pri príležitosti osláv 20. výročia založenia Filozofickej fakulty UKF v Nitre. Jeho cieľom bolo rozšíriť doterajší výskum v oblasti základných žánrov a podôb medzitéxtového nadväzovania, a tým prispieť k obohateniu súčasného stavu poznatkov o literárnych vplyvoch a vzoroch v kontexte slovenskej i zahraničnej literatúry.

Po úvodných slovách dekana fakulty Bernarda Garaja a vedúceho Katedry slovenskej literatúry Igora Hochela, ktorí okrem iného ocenili význam konferencie uvedeného charakteru, vystúpil s príspevkom *Kúčanský: paródia a travestia postavy spisovateľa v poviedkach Pavla Vilikovského* Michal Harpáš (Nový Sad – Srbsko). Interpretačnou sondou do troch próz (*Kríza stredného veku*, *Čarovný papagáj úspechu*, *Modré obdobie Kúčanského-Smitha*) z knihy *Čarovný papagáj a iné gýče* (2006) poukázal na parodický spôsob zobrazenia protagonistu nekriticky bažiaceho po dosiahnutí kariérneho úspechu v pohnutých časoch socializmu a začínajúceho kapitalizmu. Upozornil, že podkladom Vilikovského literárnych fabulácií boli jeho vlastné skúsenosti, ktorých umeleckou transformáciou v podobe paródie a travestie vykreslil zhubný charakter minulej doby produkujúcej jedincov neschopných sebareflexie. Igor Hochel (Nitra) v referáte *Pôdorys anekdoty ako stavebný princíp prózy* priblížil na základe teoretického objasnenia žánru anekdoty jej rôzne realizácie vo vybraných dielach F. Švantnera, L. Balleka a A. Ferka. Analýzou skúmaných textov dospel k záveru, že najvýraznejšie sa anekdotický výstavbový princíp uplatnil v románe A. Ferka (*Najsmutnejší príbeh lásky*, 2011), ktorý je komponovaný ako sled za sebou nasledujúcich anekdot, hoci osud hlavných protagonistov je poznačený tragikou.

Kontext domácej literatúry presiahol vo svojom príspevku Radek Malý (Olomouc – Česká republika), obrátiac pozornosť na tzv. gollovskú aféru spojenú s menom básnika P. Celana, obvineného z plagiátorstva textov nemecko-francúzskeho autora Y. Golla. Okrem závažných okolností vzťahujúcich sa na predmetnú udalosť význam aféry možno podľa neho vnímať v nastolení otázky riešenia problému autorstva a pôvodnosti umeleckého diela. Z referátu Viery Markovej (Nitra), objasňujúcej výskumný potenciál modelu poetickej komunikácie vo sfére medzitéxtových vzťahov, mali prítomní možnosť oboznámiť sa so základnou terminológiou súvisiacou s modelom poetickej komunikácie (poetické bytie, poetičita a i.), ktorý autorka chápe ako semiotický systém poetických znakov. Záver svojho vystúpenia venovala problematike náčrtu myšlienky univerzálneho diela. Na znaky

intertextuality v slovenskej vojvodinskej prozaickej tvorbe poukázala Zuzana Čížiková (Belehrad – Srbsko), ktorá v príspevku *Slovenská vojvodinská próza: od epigónstva po paródiu* sledovala vývoj slovenskej literatúry z okruhu Vojvodiny. V tejto súvislosti vymedzila niekoľko základných fáz počnúc epigónskym charakterom tvorby realistických autorov napodobňujúcich poetiku S. H. Vajanského (napr. J. Čajak a G. M. Petrovský) cez snahu iných odlíšiť sa od tohto typu próz až po novú generáciu autorov reprezentujúcich modernú (J. Labáth, J. Tušiak, V. Benková) i postmodernú tvorbu (V. Hronec, M. Demák, Z. Spevák, T. Čelovský). Práve v ich dielach možno z pohľadu autorky referátu rozpoznať niektoré z typických prvkov medzitextového nadväzovania a tiež rozmanité formy umeleckého napodobňovania v podobe pastišu, imitácie, paródie a i.

S príspevkom *Imitace stylu a stylové kontrasty v českých literárních apokryfech* vystúpil Petr Hrtánek (Ostrava – Česká republika) objasňujúci intertextuálne vzťahy medzi apokryfným textom a jeho predlohou. Uvedená korelácia sa podľa neho realizuje rôznym spôsobom, výrazne ju však možno zaznamenať v jazykovej rovine ako napodobňovanie predlohy alebo naopak, ako jej zámernú kontrastnú štylizáciu. Teoretickým otázkam vzťahujúcim sa k problému medzitextového nadväzovania venovala referát Mária Valentová (Nitra), ktorá ozrejmla koncepciu A. Popoviča z pohľadu dnešného chápania intertextuality. Okrem toho priblížila literárnovednú terminológiu súvisiacu s predkladanou problematikou. K obsahovému naplneniu témy imitácia – alúzia – plagiat prispel Martin Boszorád (Nitra) príspevkom *Medzi paródiou a pastišom*. Centrálnym aspektom jeho záujmu sa stalo skúmanie vzájomného vzťahu predmetných termínov z oblasti medzitextového nadväzovania. V tejto problematike nezotrval výlučne na úrovni teoretickej, naopak, vychádzal z kontextu čitateľskej recepcie, pričom zdôraznil potrebu objasnenia pomerne vágneho chápania hraníc medzi žánrom paródie a pastišom – tvorivým napodobňovaním umeleckých predlôh.

Príspevok Jany Juhásovej (Ružomberok) *Sakrálny žáner ako inšpiračný zdroj literárneho nadväzovania a parodovania* nadviazal na autorkin doterajší výskum básnických litánií v medzivojnovnej i súčasnej poézii. Užšie analyzovala vzťahy modlitbových pretextov k surrealizmu, ako aj relácie surrealizmu k slovenskému nadrealizmu. Ku komparácii poézie R. Fabryho a V. Nezvala s litániami R. Dilonga a P. G. Hlbinu priložila analýzy a porovnania diel básnikov prvej a druhej vlny katolíckej moderny, pričom výklad obohatila aj o ďalšie predmetovo súvisiace texty novšej literatúry od M. Kováča, K. Peteraja a M. Habaja.

Tematicky príbuzným príspevkom sa prezentoval Ján Gallik (Nitra). Jeho výklad na tému *Intertextualita v Evanjelii apoštola Judáša* zviditeľnil predovšetkým komparatívny aspekt konferencie. Porovnanie prozaického diela Jozefa Tótha *Evanjelium apoštola Judáša* s novozákonnou biblickou predlohou štyroch evanjelií upútalo akcentovaním špecificky spracovaného náboženského námetu, v ktorom ústrednou postavou a zároveň „autorom“ je apoštol Judáš Iškariotský.

Peter Naščák (Trnava) posunul tému konferencie do intencií detskej literatúry štúdiou *Alúzia a intertextualita ako (ne)produktívny fenomén v súčasnej autorskej rozprávke*. Jeho konštruktívno-kritický záujem o skutočný hodnotový rozmer postmoderných postupov charakterizovateľných častou migráciou postáv a dejových schém vyvolal po

odznení niekoľkých ďalších príspevkov zapálenú diskusiu o (ne)potrebe a spôsobe využitia zdôrazňovaných intertextuálnych fenoménov v literatúre pre deti a mládež. Príspevkom *Politická alúzia ako jadro tematickej výstavby diela* sa prezentovala Hana Zeleňáková (Nitra). V interpretačnom vstupe do diela P. Sísa s názvom *Múr: Ako som vyrastal za železnou oponou* (2007) zamerala výklad na autorov umelecký štýl, pričom priblížila jeho žánrové osobitosti (denníková forma slovesnej časti, príbuznosť výtvarnej reči s poetikou komiksu), motivickú rovinu (alúzia na politické symboly Sovietskeho zväzu, motív múru, slobody a pod.), ako aj medzitextové nadväzovanie medzi jednotlivými Sísovými knihami.

O význame podujatia, ktoré v závere konferenčného dňa patrilo mladým doktorandom Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa (Kristína Baková, Ivana Darilová, Igor Tyšš, Lenka Hlaváčová), presvedčila nielen kompetencia a aktuálnosť štúdií, ale taktiež atmosféra nesúca sa v znamení podnetnej diskusie, medzigeneračného, názorového a medzinárodného kontaktu. Prvý ročník vedeckej konferencie *Literárne akcenty I.* sa tak môže priradiť k úspešným sprievodným podujatiam už spomenutého 20. výročia Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, ktoré budú prebiehať počas celého akademického roka.

S myšlienkou dekana Filozofickej fakulty, ktorý vyjadril nádej, že úvodný ročník by mohol byť začiatkom novej tradície, sa stotožnila aj usporiadateľská Katedra slovenskej literatúry, a preto možno predpokladať realizáciu ďalších ročníkov zatiaľ mladého, no zaujímavého a perspektívneho literárnovedného podujatia.

Tatiana Koniarová, Martina Zajíčková

Mgr. Tatiana Koniarová
Filozofická fakulta FF UKF
Štefánikova 67
949 74 Nitra
SR
e-mail: tatiana.koniarova@ukf.sk

Mgr. Martina Zajíčková
Filozofická fakulta FF UKF
Štefánikova 67
949 74 Nitra
SR
e-mail: martina.zajickova@ukf.sk

ERRÁTA

V texte F. Matejova *Spor o Milovanie v husej koži* M. Válka, Slovenská literatúra, 2013, č. 5, na s. 389 v druhom riadku odhora má byť podľa autorskej korektúry formulácia „dopĺňa ďalších korunných svedkov autorovho videnia súčasnej situácie poézie a človeka“, a nie „dopĺňa situácie ďalších korunných svedkov autorovho videnia súčasnej situácie poézie a človeka“.

Redakcia sa autorovi i čitateľom ospravedľňuje.